

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

Sanatta Parmak İzi Kullanımı ve Judith Braun'un
Sanatının Biçim ve İçeriksel Yönleri

Formal and Contextual Aspects of Judith Braun's
Work and the Use of Fingerprint in Art

İlke İLTER GÜVEN*

Makale Türü/ Article Information/ Информация о Статье:

Araştırma Makalesi/ Research Article/ Научная Статья

Atıf / Citation / Цитата

İlter Güven, İ. (2021). Sanatta parmak izi kullanımı ve Judith Braun'un sanatının biçim ve içeriksel yönleri. *Kesit Akademi Dergisi*, 7 (28), 285-302.

İlter Güven, İ. (2021). Formal and contextual aspects of Judith Braun's work and the use of fingerprint in art. *The Journal of Kesit Academy*, 7 (28), 285-302.

 10.29228/kesit.52146

Geliş/ Submitted/ Отправлено: 24.07.2021

Kabul/ Accepted/ Принимать: 14.09.2021

Yayın/ Published/ Опубликованный: 25.09.2021

Bu makale İntihal.net tarafından taranmıştır. This article was checked by İntihal.net. Эта статья была проверена
Интихал.нет Bu makale Creative Commons lisansı altındadır. This article is under the Creative Commons license. Это
произведение доступно по лицензии Creative Commons.

*Öğr. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, ilke.ilter@deu.edu.tr

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

Sanatta Parmak İzi Kullanımı ve Judith Braun'un Sanatının Biçim ve İçeriksel Yönleri¹

*Formal and Contextual Aspects of Judith Braun's Work and the
Use of Fingerprint in Art*

Öğr. Gör. İlke İLTER GÜVEN*

Öz: 1960'larla birlikte gündeme gelen çizim ve performans melezlenmesi, yüzeyde bir iz bırakmaya odaklı olan çizim sanatının sınırlarını belirgin şekilde ortadan kaldırmıştır. Çizmek için performansı bir ara dil olarak kullanan sanatçıların önemli bir temsilcisi olan Judith Braun'un sanatı, temellerini bu süreçten alır ve eklenmelerle gelişir. Çalışma kapsamında performatif çizimlerinde özellikle parmak izi kullanımına yer verdiği görülen sanatçının sanatı, biçim ve içerik açısından ele alınırken, sanatçının imge seçimleri ve biçim dilinde karşımıza çıkan eğilimlere göz atılmıştır. Bu bağlamda güncel sanatta parmak izi kullanımı, çalışma kapsamında sanat eserine biriciklik değeri kazandıran bir yapı olarak incelenmiş ve çeşitli eserler ile bu vurgu güçlendirilmeye çalışılmıştır. Öyle ki; kimlik tanımlama ve güvenlik protokolleri için veri oluşturma amacıyla tarih boyunca geleneksel yaklaşımlar ve dijital teknolojiler aracılığıyla araştırılan ve geliştirilen bir alan haline gelmiş parmak izi, sanat tarihsel süreçte de oldukça ilgi çekmiş, hatta bir biçimlendirme dili olarak kullanılır hale gelmiştir. Parmak izi kullanımını bir biçimlendirme dili haline getiren Judith Braun'un simetri, soyutlama ve kömür tozu kullanımı olarak üç ayrı başlık altında toparladığı parmak izi serileri üzerinden, bizi sıklıkla sanatta biriciklik kavramı ile ilişki kurmaya davet eden ve plastik açıdan oldukça zengin öğeler barındıran sanatsal dili; makale, video ve internet sitelerine başvurularak çeşitli sınıflandırmalar ve amaçlı örneklemeler yoluyla ele alınmıştır. Bu amaçla malzeme olarak karbonu tercih etmesi, çizimlerini oluştururken simetrik kompozisyonlar kurmaktaki ısrarcı yaklaşımı ve soyutlama hakkında düşünceleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Resim, parmak izi, sanat ve teknoloji, biriciklik, Judith Braun.

¹ "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir. Statements of "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors": No conflicts of interest were reported for this article. Ethics committee approval is not required for this article.

Abstract: The hybridization of drawing and performative arts in the 1960s has significantly eliminated boundaries that mainly focused on leaving a mark on the surface. As a renowned representative of artists who used performance as an intermediary language in their drawings, Judith Braun's art is grounded on and grows out of this process. In this study, within the framework of three main titles that the artist is focusing on in her mainly fingerprint-heavy performative drawings, this study examines the formal and contextual aspects of her work while glancing at the inclinations in terms of imagery selection and formal language. This study focuses on the use of fingerprints in contemporary art as an element adding uniqueness to work itself while supporting this emphasis through various artworks. So that; having been inspected and developed through traditional approaches and digital technologies to create a database for identification and security protocols throughout history, fingerprint analysis has also evolved into a formative language while arousing interest in the art historical process. Frequently inviting the viewer to create associations with the concept of uniqueness in art, the artistic language of Judith Braun, who has made the use of fingerprints a formative language, – which she groups under the three categories of symmetry, abstraction, and charcoal – as well as her artistic language enriched with many plastic components, have been explored through classification and purposeful sampling, referring to articles, videos, and websites. Accordingly, the choice of carbon-based media and the persistent approach of using symmetry in her compositions, and her view on abstraction have established the focus of this study.

Keywords: Painting, fingerprint, art and technology, uniqueness, Judith Braun.

GİRİŞ

Günümüzde biyometri formu olarak kullanılan, birincil hedefi kişileri tanımlamak ve kimliklerini doğrulayarak güvenlik protokollerine katkı sağlamak olan parmak izi, dijital teknolojiler ile bağlantılı çağrışımlar yapmaktadır. Öyle ki; çeşitli algoritmalar ve bunlara bağlı geliştirilen yazılımlar yoluyla parmak izi tanıma teknolojileri, neredeyse her yerde kullanılır hale gelmiştir. Bu teknolojiyi resmi ve özel kurumlara giriş-çıkışlarda kimlik tanımlama, akıllı teknolojilere sahip telefon, tablet ve bilgisayarlarda anahtar özelliğiyle, çok sayıda farklı alanda farklı işleve hizmet eden sensörler için kullanarak sıklıkla deneyimlemekteyiz. Diğer yandan kişisel ve benzersiz bir imza niteliğine sahip ve doğuştan sahip olduğumuz bu dokunun kullanımının geleneksel yaklaşımda da karşılığı olduğu bilinmektedir. İmza yerine bir mühür işleviyle kullanımını çok eski zamanlara dayanan parmak izinin suçlu tanımlama, ruhsatlama gibi günümüz uygulamalarında geleneksel yöntemlerle kullanılabilirliği halen aktif bir şekilde geçerliliğini sürdürmektedir.

Geliştirilen teknolojiler ile incelenen parmak izi analizleri sayesinde tarih öncesi sanatçılar hakkında da daha fazla bilgi edinilmesi kolaylaşmakta, böylece antropoloji bilimi içinde açılım sağlanmaktadır. Örneğin; sanatçıların cinsiyet ve yaş gibi bilgileri

hakkında bulgular sağlayarak o sanat dalı ile o tarihlerde kimlerin uğraştığı hakkında bilgi edinilmesi kolaylaştırılmaktadır. Sonuç olarak incelendiğinde geleneksel yöntemler ya da teknolojik yenilikler olsun parmak izi üzerinden açılan geniş bir yöntem ağı dikkatleri çekmektedir.

İnsanoğlunun sahip olduğu bu doğal izin kullanımının gücü ve aynı zamanda da vazgeçilmezliği, bu izin benzersiz ve kopyalanamaz oluşuna dayanmaktadır. Öyle ki; çeşitli çizgisel kıvrımlardan oluşan bu organik kabartılar, parmak ucu derisi zarar görse bile insan vücudu tarafından tekrar oluşturulabilen bir süreklilikle korunmaktadır. Deri içinde yer alan papillalar üst derideki dokunun uzantısı şeklinde yapılanmıştır. Böylece yenilendiklerinde tekrar aynı yapıya kavuşmaktadırlar. "Derin kesik ve yaralar olmadığı sürece parmak izlerindeki hatlar insan yaşamı boyunca değişmezler. Bir insanın parmak izi yaşamının tüm evrelerinde aynı özellikleri taşır. Parmak izlerinin bu değişmez ve herkes için farklı olan özellikleri, onları kimlik saptama konusunda çok kullanılan bir materyal haline getirmiştir" (Varlık ve Çorumluoğlu, 2011, s.3).

Yöntem

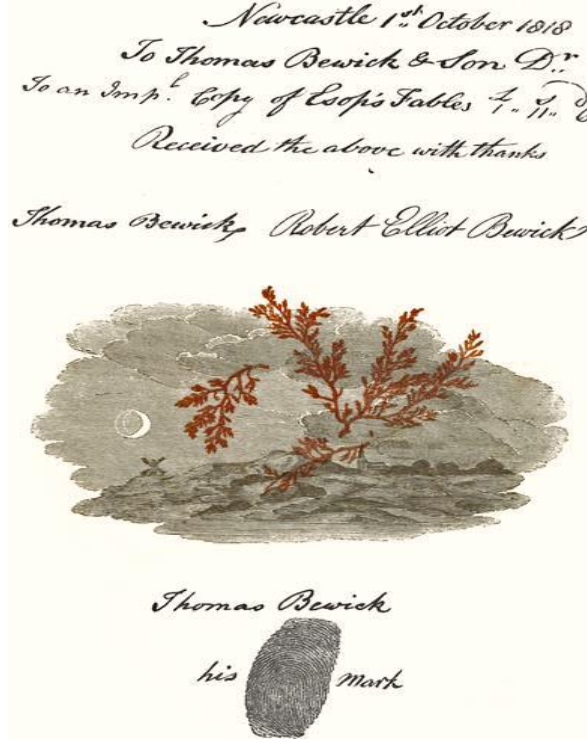
Çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği kullanılarak görsel ve yazılı literatür taranmıştır. Kitap, makale, video ve internet sitelerine başvurularak çeşitli sınıflandırmalar ve amaçlı örneklemeler yoluyla parmak izi kullanımını genel olarak sanatının merkezine yerleştirmiş sanatçı örnekleri üzerinden sanatta biriciklik bağlamı, eserlerin içerik ve biçimsel analizleriyle karşılaştırmalı olarak tartışmaya açılmış, aynı zamanda Judith Braun'un sanatsal dili ve sanatçıya referans olan sanat tarihsel örnekler incelenmiştir.

1.1.Parmak İzi Kullanımının Tarihsel Arka Planı

İnsan derisinde papiller üzerinde bulunan ter ve yağ bezlerinin deliklerinden çıkan vücut öz sıvılarının, dokunulan her yerde çeşitli izler ortaya çıkarması (Barutçu, 2008, s.11) esasına dayalı olarak geliştirilen parmak izi görüntüleme teknolojileri tarih boyunca farklı amaçlarla kullanılmıştır. Öyle ki; tarihsel olarak parmak izinin işlevsel hale gelişinin tarihçesine bakıldığında; Yalın (2021)² parmak izinin kullanım aralığını Asurlulara kadar dayandırmaktadır. Çeşitli killer üzerine kimlik belirleme amacıyla özellikle parmak izi bırakıldığından bahsetmekte, benzer şekilde Babil halkının da sahtecilikten kaçınmak ve anlaşmalarda imza yerine kullanmak amacıyla vesikalara parmak izlerini bastıklarından bahsetmektedir. Benzer tavrın Antik Çin belgelerinde de olduğundan bahseden Yalın (2021), bir yazının belge özelliğine sahip olması için parmak izi bırakmanın zorunlu olmasına dikkatleri çekmektedir. İlerleyen süreçte parmak izlerinin kimlik tespitinde güçlü teşhis yöntemi olarak kullanıldığını söyleyen Yalın,

² URL-1

İngiliz gravür sanatçısı Tomas Bewick (1753–1828)’ten şu sözlerle bahsetmektedir; sanatçı “sahte kitap basımını ve kendisine ait değerli çizimlerden oluşan eserlerini taklitlerinden korumak için içlerine hem kendi imzasını atmış, hem parmağını hem de tahtaya oyduğu parmak izi mührünü de basarak sahtecilikten korunmaya çalışmış”tır (Yalın, 2021). (Resim 1.)

Resim 1: Tomas Bewick’e ait 1 Ekim 1818 tarihli başparmak işareti olan ahşap oyma baskı kitap sayfası.³

Soylu (2012)⁴ ise; bu alanda çalışan anatomist bilim insanları olan Grew (1684), Malpighi (1686) ve Purkinje (1823)’ye işaret etmektedir. Öyle ki bu bilim insanları, insanların parmaklarındaki kıvrımların bazı özelliklerinin olduğuna dikkat çekmişlerdir. Bu araştırmaları takip eden süreçte “modern manada parmak izi tespiti ve bundan faydalanma konusunda ilk adım 1880’de atılmıştır. Bu tarihte İngiliz bilgini olan Henry Faulds ve Wiliam James Herschel Nature adlı dergide parmak izi hakkında makale yazmışlardır. Bu bilginler önceleri pişmiş çömlerlerdeki parmak izleriyle ve matbaa mürekkebiyle parmak izi alma metoduyla uğraşmışlardır. Bugün kullanılan parmak izi metodu da aynı esasa dayanmaktadır. Parmak izi konusunda daha sonra çalışan Galton da, kalıtım yolu ile geçen parmak izi olmadığını açıklamış, her insanın parmak izinin birbirinden farklı olduğunu tespit etmiştir” (Soylu, 2012).

³ URL-7

⁴ URL-2

“Çeşitli yüzeyler üzerinde kalan parmak izleri, özel mürekkepler veya kimyasal maddeler kullanılarak kolay görünür hale getirilir”(...)ken, “son yıllarda bu yöntemlere x ışını, lazer ve çeşitli filtreler kullanarak fotoğraflama gibi yeni yöntemler eklenmiştir” (Önder, 1997, s.61). Diğer yandan parmak izi tanıma sistemlerinin otomatikleştirilmesi fikrine dikkatleri çeken Sönmez ve vd. (2007, s.578-579) ise; 1960’lı yıllar itibariyle parmak izi tanıma yöntemlerinde kullanılan yazılım ve donanımsal ilerlemelere de dikkat çekmektedirler. Özellikle “mürekkepsiz parmak izi tarama teknolojilerinin gelişimiyle, işlemci performansındaki artışlara paralel, parmak izi tanımayı suçlu tanıma alanında kullanmanın dışında, erişim denetimi, yoklama, bilgisayar kullanıcı girişi ve diğer doğrulama mekanizmaları gibi birçok sivil güvenlik uygulamalarında da” (2007, s.578-579) kullanılmaya başlanıldığından bahsetmektedirler.

1.2. Güncel Sanat Pratikleri İçinde Parmak İzi Kullanımı ve Sanatta Biriciklik Tartışmaları

Çizim sanatı doğası itibariyle bir yüzeye iz bırakma fikrine dayanmaktadır. Mağara duvarlarına bir parça çamur ile çeşitli izler bırakan ilkel insandan günümüz sanatına uzanan yolda çizgiyle iz bırakma adeta sanatsal bir ritüeldir. Öyle ki; resimden dans, fotoğraf, sinema, seramik ve endüstriyel tasarıma kadar çok geniş bir alanda çizerek düşünülmektedir. Bir aktarım yolu olarak ses çıkarma, şekillendirme, vurma gibi çizmek de sanat için en temel eylemlerdendir. Bu bağlamda Judith Braun’un sanatı da özü itibariyle ilkel mağara ressamının eyleminin uzantısı ve eklenmesi niteliğindedir. (Resim 2.)

Çamuru mağara duvarına sürtmek ile steril bir sanat müzesinin duvarlarına bir parça kömür tozunu parmaklarıyla sürtmek eylem olarak tamamen benzerdir. Bu benzerliğe paralel olarak estetik deneyimleme, çizmenin hazzı, mesaj aktarma ve bir durumu anlatma kaygısı da yine aynı paralelde yer almaktadır. Günümüz koşullarında hem ilişkisel estetik ve postprodüksiyon tartışmaları bağlamında, hem de görüntünün çoğaltılmasına yönelik teknolojik imkanların olanaklarının dijital teknolojiler ile oldukça görünür hale gelmesiyle birlikte, sanat eserinin biricikliği, bir değer olarak neredeyse tamamen önemini yitirmiş görünse de; el işçiliğine, eserin ustaca ve kolay taklit edilemez oluşuna değer veren ve bunu birincil hedefine koymuş Braun tarzında çalışan sanatçı modeli, kendi açtıkları yoldan çalışmalarına devam etmektedir.

Judith Braun’un sanatı ve resimsel kurguları hem günümüz sanatına performatif bir disiplinlerarasılık çerçevesinden göz kırpmakta, hem de üretim sırasında yüzeyde oluşan izlerin taklit edilemezliği noktasında eserlerini biricik ve taklit edilemez kılmaktadır. Öyle ki; “bir insanın parmak izi bedeni hakkında bir ipucu değil, bedeninin ta kendisi” (Wilgmore’dan akt. Corbin vd. s.229) kabul edilmektedir.

Resim 2: Judith Braun, Otoportre. ⁵

Parmak izi kullanımı ve biçimlendirme tavrı üzerinden çalışma içinde daha geniş olarak incelenecek olan sanatçı Judith Braun'un eserlerini biricik hale getiren bu biçimlendirme tavrı, soyut dışavurumcu sanatçıların biriciklik arzusuyla taklit edilemez eserler ortaya koyma çabalarıyla ironik bir şekilde alay eden Rauschenberg'in *Factum 1* ve *Factum 2* (Resim 3.) adlı çalışmasını düşündürmektedir. Taklit edilemeyecek nitelikte işler yaptıkları iddiasında olan soyut dışavurumcu dil ile ironik bir paradisel ilişki kuran sanatçı, taklit edilemeyecek türde bir resmin kopyasını yapma performansının ürünü olan *Factum 1* ve *Factum 2* adlı çalışmalarıyla, sanat tarihinde önemli bir tartışma yaratmıştır. Bir daha tekrarlanamaz olarak nitelenen jestüeliteyi taklit ederek biricikliğin bir değer olarak tartışılmasını Benjamin'in açtığı bağlama oturtarak tekrar gündeme getirmiştir. Öyle ki Walter Benjamin, "Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilmediği Çağda Sanat Yapıtı" adlı makalesinde, çoğaltma teknolojileriyle birlikte sanat eserlerinin biricikliğini ve buna bağlı olarak da izleyicinin orijinal eser karşısında hissettiği auranın kaybını gündeme getirmiştir. (1993) Görüntünün orijinalinden ayırt edilemeyecek nitelikte yeniden ve yeniden üretilebilirliğinin kaçınılmazlığı, orijinalliğin, biricikliğin ve tekliğin bir değer olarak yitimini görünür hale getirmektedir. Rauschenberg de sanatının olgunlaşma sürecinde endüstrileşme, makineleşme gibi sosyal ve kültürel dönüşümlere bir gönderme niteliğini de barındıran, serigrafik görüntü çoğaltma tekniğini hem bir biçimlendirme yöntemi, hem de içerik olarak sanatının merkezine yerleştirmiş bir figür olarak sanatta biriciklik tartışmalarında önemli referans figürlerdendir.

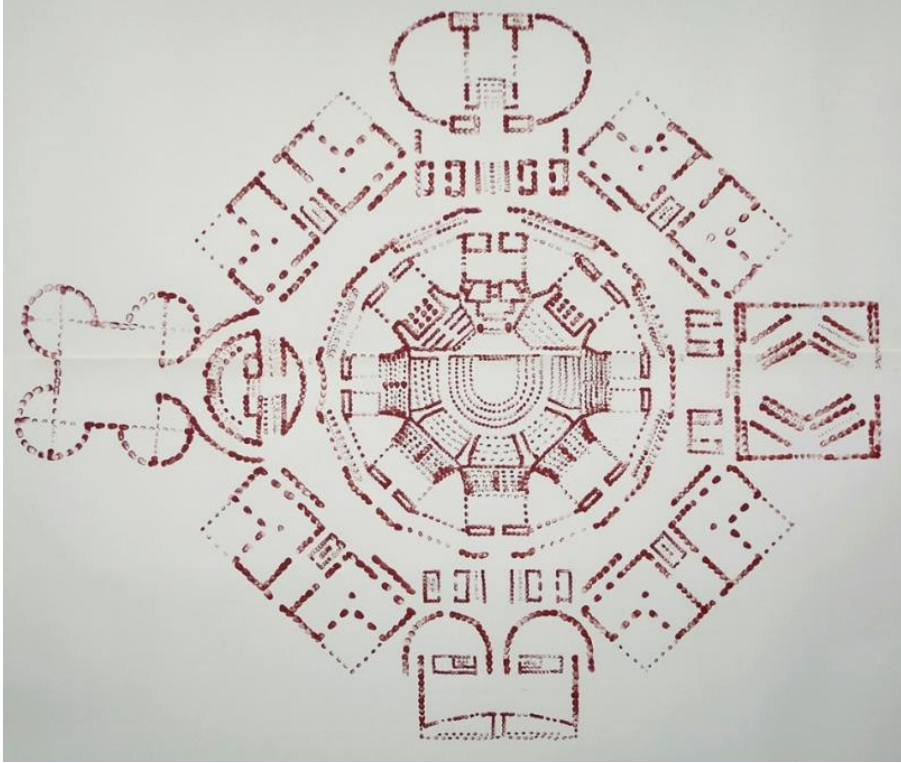
⁵ URL-8

Resim 3: Robert Rauschenberg, Factum 1 ve Factum 2, 1957, Tuval üstüne karışık teknik ile üretilmiş, Moma Müzesi'nde sergilenmekte.⁶

Popüler kültüre ait imgelerin esere adeta döneme ait belgesel bir gösteren olarak dahil edilmesini dert edinen Rauschenberg gibi, Sarkis Zabunyan da ana dair olanı eserlerine dahil ederek sanatında bellek bağlamını işlemektedir. Sarkis farklı dönemlerine ait birçok projesinde yüzeye iz bırakma fikrine odaklanmıştır. Bu çalışmalardan olan *Dokunmak Serbest* adlı projesinde (bknz: Filoğlu, 1989) izleyiciden yüzeye parmak izi çıkarma yöntemini kullanarak eserin üretilme sürecine dahil olmasını talep etmiştir. İnteraktiflikten de yararlanan bu proje yoluyla zaman, özne ve tanıklık gibi kavramlar arası ilişki kurmaya çalışmıştır. Parmak izleriyle oluşturulan mimari planlar olan İstanbul Galerist Galerî'de de izlenme şansı yakalanan *Opus* projesinde (Resim 4.), yahut Üngür'ün (2012,2013) dikkat çektiği Ermenistan'da bulunan kilise harabelerini parmak iziyle yeniden ürettiği bir diğer projesinde (Üngür, 2012,2013) de yüzeye iz bırakma eylemini metaforik bir açıdan ele alan sanatçı, zamana tanıklık eden ve biriciklik kazandırılmış bir tasarım yoluna gitmiştir.

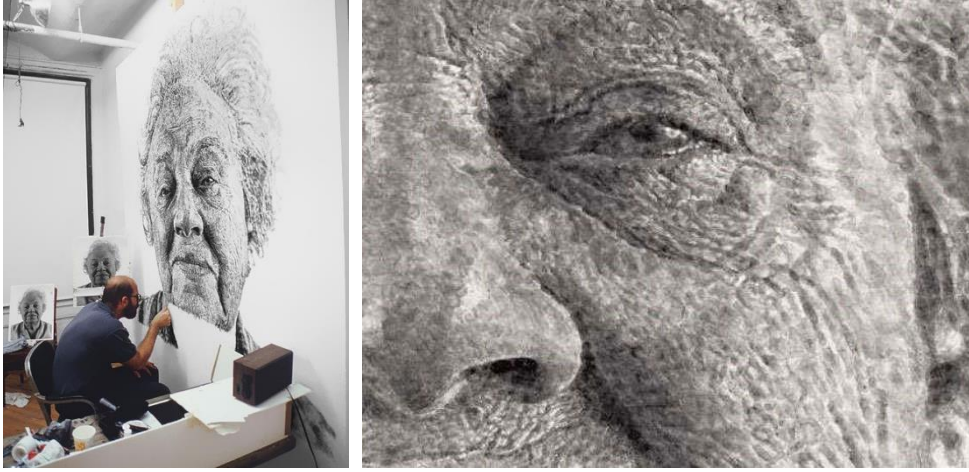
⁶ URL-9

Resim 4: Sarkis, Opus Serisinden, Suluboya ve Parmak izi ile oluşturulmuş mimari plan.⁷

Uzaktan bakıldığında Chuck Close'un kadın portresi (Resim 5.) klasik siyah beyaz bir fotoğrafa benzemektedir. Ancak yaklaşıldığında, Sarkis'in mimari planlarında gözlemlendiği gibi resmin aslında binlerce parmak izinden oluştuğu fark edilmektedir. *Fanny* adlı çalışması 1980'lerin ortalarında Close tarafından geliştirilen tekniklerin parmak izi çıkarma yöntemiyle birleştirilmesiyle oluşturulmuş bir resim olup, sanatçının en ustaca uygulamalarından birini temsil etmektedir. Bu teknik, boyanın sanatçının parmak uçlarıyla bir yüzeye doğrudan uygulanmasını içermekte, sanatçı boya miktarını ve tuval üzerinde parmağının uyguladığı basıncı ustaca ayarlayarak çok çeşitli ton değerleri elde etmektedir. Bu etki de sanatçının resmine boyut etkisi katarak hacimli bir yanulsamanın oluşmasını sağlamaktadır. Eser ile kurulan ilişki açısından bakıldığında uzaktan bütüncül olarak değerlendirilen çalışma oldukça gerçekçi dokusal sonuçların elde edildiği bir araştırma, yakından izlendiğinde ise, birbiri üstüne eklenerek çoğalan, tek bir birimin tekrarlarına dayanan, sadece ton değeri ve birim yön farklılıklarıyla elde edilen bir sonuçtur. Sanatçının kendi parmak izleri olması yine eserin kopyalanamazlığı açısından okunduğunda Close'un eserine biriciklik değeri katmaktadır.

⁷ URL-10

Resim 5: Chuck Close, Fanny/Fingerpainting.⁸

Günümüz sanatından bir diğer örnek olarak Roland Tiangco'nun *Dirt Po(or)ster Projesi* (Resim 6.) kömür tozu ve yüzeye iz bırakma eylemi barındırması anlamında Close ve Braun'un biçimlendirme diliyle bağlantılı okunmaktadır. Bir poşet içine yerleştirilmiş poster üstüne tasarlanmış kabartma yoluyla iletilmek istenen mesaj, posterin arka yüzeyine yerleştirilmiş kömür tozunun yüzeye sürülmesi yoluyla okunur hale gelmektedir. Bu performatif süreç yoluyla elin kömür tozuna bulanarak kirlenmesi, mesajın iletmek istediği duyguya uygun bir metafor olarak devreye girmekte, böylece üstü kapalı bir yan anlam izleyiciye aktarılmaktadır. Yazıyı okunur hale getiren parmak izlerinin her posterde izleyicinin değişmesine bağlı olarak farklılaşması, her posteri bir diğerinden ayrı ve biricik hale getirmektedir.

Resim 6: Get Your Hands Dirty (Roland Tiangco'nun Dirt Po(or)ster Projesi)⁹

⁸ URL-11

⁹ URL-12

1990'ların başından beri Zhang Yu (Resim 7.) Çin'in geleneksel sanat anlayışı ile çağdaş sanat arasında bir geçiş yakalamaya odaklanmakta, fırça ve mürekkep kullanımını alışılmadık tarzda yorumlamayı hedeflemektedir. Bu amaçla mürekkep boya ile ilgili yöntem ve tavır denemeleri yaparak geleneksel Çin suluboyalarının sınırlarını zorlamaya çalışmaktadır. Sağ işaret parmağı ile öncelikle pirinç kağıdına, daha sonraki yıllarda ürettiği enstatif projelerinde de çeşitli nesne ve mekâna yayılan mürekkep ile oluşturulmuş parmak izlerine odaklanmaktadır. Adeta meditatif bir sürece dönüştürdüğü resim yapma eyleminde temel renk pigmentlerinden kırmızı, beyaz ve siyah tonlarıyla sınırlandırdığı skalasını ısrarla korumaktadır. Deneysel mürekkep resimleri diye tanımladığı serilerinde ısrarlı şekilde parmak izlerinden herhangi bir ton değeri yahut yanılısma yaratma kaygısı gütmenden faydalanmaktadır. Dokusal ve yüzeye dair bir vurgu ön plandadır. Sanatçı zen ve budizmden etkiler taşıdığını söylediği sanatı ve dünya görüşünün özünü şu cümleler ile ifade etmektedir; "bilgelige ulaşmak için fiziksel güce, sloganlara veya vaazlara ihtiyacımız yok. Sakinliğe, sadeliğe ve netliğe ihtiyacımız var"¹⁰.

Resim 7: Zhang Yu, Pekin'deki stüdyosunda çalışıyor (2010). Da Xiang Sanat Alanı, Tayvan.¹¹

Meksika doğumlu Rafael Lozano-Hemmer ise mimari ve performans sanatını biraraya getiren enstalasyonlar geliştiren bir yeni medya sanatçısıdır. Robotik ve çeşitli sensör teknolojilerini kullanarak interaktif projeler üretmektedir. *Nabız İndeksi (Pulse Index)* (Resim 8.) adlı projesinde izleyicileri 220x dijital mikroskop ve kalp atış hızı sensörü ile donatılmış özel yapım bir sensöre parmaklarını yerleştirmeye davet etmiştir. 765'in üzerinde katılımcının parmak izleri ve kalp atış hızı verileri sergi mekanına yerleştirilen ekranlara yansıtılmaktadır. Böylece her yeni katılan kişi ile tekrar genişleyen ve dönüşen bir veri ağı oluşmaktadır.¹² (Bknz: URL-4) Esere dahil olan her yeni kişinin

¹⁰ URL-3

¹¹ URL-13

¹² URL-4

eseri dönüştürüyor olması fikri, parmak izlerinin sonsuz bir çeşitlilikle benzersiz ve biricik olmasıyla eserin ne kadar zenginleşebileceğini de düşündürmektedir.

Resim 8: Pulse Index enstalasyonundan¹³

2.1. Steril Müze Duvarları Fikrine Karşı Duvarlara Parmak İzi İle Çizim Yapma Fikri ve Genel Hatlarıyla Judith Braun'un Sanatı

Parmak izinin benzersiz niteliği, biriciklik, belgeleme, interaktiflikle dönüşen sanat yapıtı, teknik kusursuzluk, sadeleşme ve ısrarlı tekrarlar gibi kavram ve bağlamları sanatı üzerinden okuyabileceğimiz Judith Braun, 1947 yılında New York'da doğmuş, resim kariyerine 1967 yılında başladığı sanat eğitimi sonrası figüratif gerçekçi resimler ile başlamıştır. Zamanla ikinci dalga feminist söylemin kişisel olan politiktir mottosuyla imge seçimlerine ve sanatsal biçimlendirme tarzına yön vermiştir. İlk projelerinde kadınlık halleriyle ilgili göndermelerle ilgilendiği ve genellikle kendi gündelik kişisel öyküsünden yola çıktığı görülmektedir. Bugüne kadar Amerika, Berlin, Viyana, Brüksel ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi uluslararası pek çok sanatsal mecrada sanatsal performanslarını gösterme şansı yakalayan sanatçı aynı zamanda pek çok ödüle layık görülmüştür. Frieze ve Art Brussels gibi pek çok önemli sanat fuarında temsil edilmiştir.

2009 yılından beri metin bağlamında ele alınan ve sanatçının genel olarak sürekli vurguladığı¹⁴ simetri, soyutlama ve kömür tozu kullanımı olarak tarif ettiği "Parmak İzi" serisine devam etmektedir. Parmak uçlarıyla kömür tozuna yön vererek yarattığı, doğaçlamadan ve performanstan da faydalanarak çeşitli yüzeylerde ürettiği resim üretme sürecini şekillendirmektedir. (Resim 9.-10.)

¹³ URL-14

¹⁴ URL-5

Resim 9: "Schick Gallery duvarda kömür parmak izleri", 2012 ¹⁵

Resim 10: Parmak #2, "Estrella Levante Sos 4.8" Duvarda Kömür Parmak İzleri, 2009, Jota Castro Küratörlüğünde Üç Günlük Bir Sanat, Panel Ve Müzik Festivali. ¹⁶

Geçici olarak tarif edilebilen duvar resmi serüveni Amerika Birleşik Devletleri'ne ait birçok galeri ve müzede performatif canlı seanslarla yaratılmıştır. İzleyiciye açık olarak sunulan performans çizim melezi çalışmaları, genel olarak geometrik soyut ve birim tekrarına dayalı motifsel özellikler barındıran çalışmalardır. Kömür tozu ve simetri arasında var olduğuna inandığı bir bağa odaklanan sanatçı, ortaya çıkan çalışmalarda genel olarak simetrik kurgudan faydalanmaktadır. İki elin aynı anda kullanılmasına bağlı gelişen, diğer yandan rastlantısal bir durum gibi de algılanan bu biçimlendirme, sanatçının simetri kavramı hakkında düşünmesine sebep olmuştur. Genelde daha tekin duygu durumları yaratmak için tercih edilen simetrik yapılanma dini temalarda, resmi ve kurumsal yapılanmalarda tercih edilen bir denge kurma çeşididir. Sanatçının eserlerinde karşımıza çıkan bu simetrik ve neredeyse bir makineden faydalanarak yapılmış gibi okunan teknik kusursuzluk, sanatçının parmak izlerinin organikliğine ve çizim yapma eyleminin performatif ve doğaçlamaya dayalı olmasına bir zıtlık yaratmaktadır.

Eserlerinde olasılıkların sonsuzluğu fikrine odaklanan sanatçı, çizgi, şekil, ton, doku gibi temel sanat öğelerini hareket, yön, ritim gibi temel sanat ilkeleriyle birleştirerek imge ve kompozisyonlarının sınırlılıklarını zorlamaktadır.

Kömür tozunun belli bir ısı ve basınç etkisinde elmasa dönüşmesi bilgisi sanatçıyı oldukça heyecanlandırmakta, hatta çalışmalarında ortaya çıkan simetri fikriyle, elmas madenin sahip olduğu simetrik yapılanmanın fikir olarak bağlanabileceğini düşündürmektedir. Kömürün madde olarak değersizliğine karşı, elmasın madde olarak değerliliği, kömürün kirli, bulaşıcı, dağılabilen, siyah ve opak yapısına karşı, elmasın temiz, saf, keskin, sert ve şeffaf özellikler barındırması sanatçının ilgisini oldukça

¹⁵ URL-15

¹⁶ URL-16

çekmiş görünmektedir. Olasılıkla bu zıt yapılanma sanatçının ilgisini çekerken sanatına da yön vermekte, böylece kusursuz bir simetrik kesim ile şekillendirilen elmas madenin maddi değerinin yükselişi gibi sanatçı da adeta kusursuz bir simetrisinin peşinde koşmaktadır.

Diğer yandan ele aldığı bir diğer düşünsel boyut, eserlerinde soyutlamayı kullanma fikridir. Bir takım doğa ve bitki örtüsü soyutlamaları olarak tarif ettiği kompozisyon denemeleri bu fikrin ürünleridir. (Resim 11.) Benzer şekilde parmak izi kullanma fikrini devam ettirdiği serilerinde soyut olandan çok, bir takım temsillere soyutlama bir dille yaklaşmaktadır. Sanatçının eserlerinde temalar değişse de biçimlendirme diliyle kurulan bir aynalaştırma söz konusudur. Meditatif performansları ilkel ifade diliyle birleştirerek sanatın iyileştirici gücünden de faydalanan sanatçı, adeta ruhsal olan ve fiziksel olan arasında bir bağ kurmaktadır. İncelikli ve detaylı çalışma tarzını bir müzik aletinin çalınmasındaki gibi bir ritimle örülmüş bir görsel ahenk olarak tarif etmek mümkündür.

Resim 11: Bloomberg Philanthropies'de kömür parmak izi duvar çizimi, 2015¹⁷

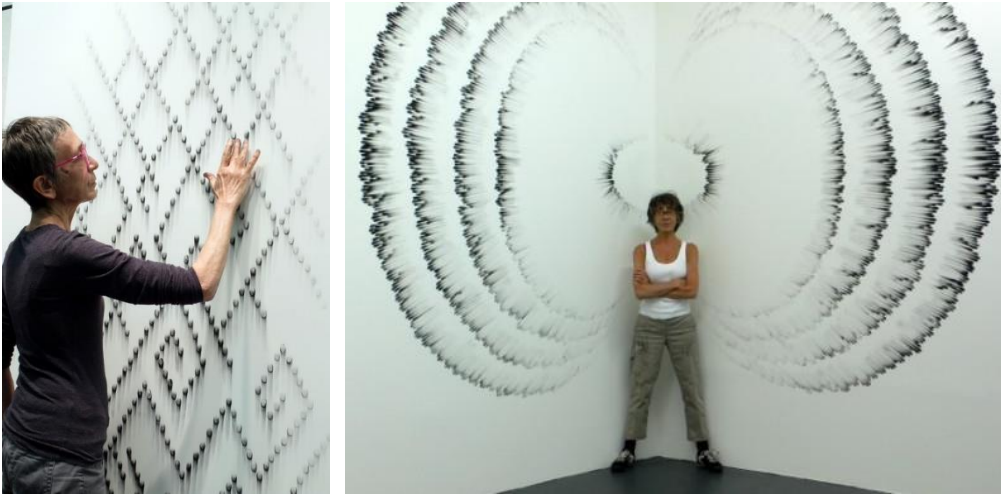
Kömür tozuna bulanmış parmakların yüzeyde bıraktığı ilk izler koyu tonlar yaratırken, ikinci ve üçüncü izler daha açık tonlu izler yaratmaktadır. Tona dair bu derecelendirmeden de faydalanan sanatçı, her parmak izinde aslında oldukça güçlü bir bilinçlilik ve ustalığa sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Böylece ustaca yürüttüğü ton değeri kullanımı ile yaptığı resimlerini, yüzey resmi olmaktan çıkarıp üçüncü boyut yanılması da yaratmaktadır. “Bu çizimlerin tümü tek bir hafif, dairesel kılavuz çizgiyle başlar. Parmak izi vuruşları daha sonra gözle yerleştirilir, derecelendirmeler parmağında daha az kömür kalmasıyla sonuçlanır”¹⁸ diyen sanatçı çalışmalarını, öz-

¹⁷ URL-17

¹⁸ URL-6

gürlük ve disiplin duygusu arasında konumlandırmaktadır. Sanatçının parmak izleriyle ördüğü tasarımlar oldukça dinamik bir ritme sahipken bu simetrik yaklaşım ve teknik kusursuzluk sanatçının kastettiği disiplin duygusunu ortaya çıkarmaktadır.

Her ürettiği projenin mekana ve bağlama dayalı olarak değiştiğine işaret eden Braun, aynı zamanda seçilen sınırlamalar dahilindeki olasılıkları keşfetmekle ilgilendiğini söylemektedir. İzleyicilerin izlemesi ve kayıt almasıyla yürütülen performatif projeleri uzaktan izleyen izleyici için merak uyandırıcı, daha yakından tanık olan ve gerçek parmak izlerini keşfeden izleyici için heyecan verici niteliktedir.

Resim 12: Lululemon - Hub Etkinlik Alanı, 3 Panel Üzerinde Kömür Parmak İzleri, 2015 ¹⁹

Resim 13. Duve Berlin – Berlin, İki Duvarda Kömür Parmak İzleri, 2010 ²⁰

SONUÇ

Suçla karşı mücadelede etkili bir silah, aynı zamanda halkların kontrolü içinde potansiyel bir araç (Corbin vd. s.229) olarak görülen parmak izi “doğru alınıp okunabilir hale getirildiğinde, bir kişiyle ve yalnız o kişiyle doğrudan bir bağlantı sunan” (Corbin vd. s.226) bir değer olarak tarih boyunca kullanılmıştır. İkonik başyapıtların mikroskobik incelenmeleri sırasında sanatçıların parmak izleri olduğu tahmin edilen çalışmalardan başlayarak, arkeolojik araştırmalardaki parmak izi keşifleriyle antropoloji bilimine yapılan katkılara kadar geniş bir alanda sanat ile ilişkilendirilerek kullanılan bir alan yaratıldığı da farkedilmektedir.

Metin kapsamında incelenen eserler neticesinde görüldüğü üzere; istemsizce yahut bilinçli bir şekilde hedef güderek olsun, yüzeyde parmak izi bırakma fikri sanat içinde karşımıza ısrarlı bir şekilde çıkmaktadır. Öyle ki; esere biriciklik değeri katma ve

¹⁹ URL-18

²⁰ URL-19

ana dair olanı belgeleme çabası, bazen bir imza niteliği kazandırarak taklitlerden korunma isteği, bazen ise esere bir stil kazandırarak özgünlük katma arzusunun ürünü olarak esere parmak izi bırakma, sanatçı ve tasarımcılar tarafından kullanılan estetik bir biçimlendirme diline dönüşmüştür.

Bu bağlamda Judith Braun'un sanatının da parmak izinin bir biçimlendirme dili olarak kullanılması sebebiyle, tüm bu gündemler ekseninde çok katlı bir okuma imkanı sunan, hem içerik hem biçimsel olarak sınırların zorlandığı, incelenmeye değer bir tavır olarak güncel sanat içinde kendine yer açmaktadır. Braun'un, teknolojiyle birleşen güncel sanat diline karşı, el işine dayalı organik etkiler barındıran sanatsal dilinin, disiplinin, sabrın, ustalaşmanın harmanlanması olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Barutçu S. (2008). *Parmak izlerinin adli antropolojik incelenmesi* [Fen Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Benjamin, W. (1993). Tekniğin olanaklarıyla yeniden üretilebildiği çağda sanat yapıtı. *Pasajlar*. Çev. Ahmet Cemal. Yapı Kredi Yayınları.
- Corbin, A. Courtine, J. J. Vigarello, G. (2005). *Bedenin tarihi 3 – Bakıştaki değişim: 20. yüzyıl* (Çev.: Saadet Özen). Yapı Kredi Yayınları.
- Filoğu, L. (1989). *Parmak basmak serbest*. Kültür-Sanat Eki. 5 Şubat 1989 tarihli (İsimsiz) gazete kupürü.
- <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/156560/001510527006.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (Erişim tarihi: 19.06.2021)
- Önder, D. (1997). Biyolojik kimlik kartınız parmak izi. *Bilim ve Teknik*. Haziran 1997. <https://edergi.tubitak.gov.tr/edergi/yazi.pdf?dergiKodu=4&cilt=30&sayi=355&sayfa=60&yaziid=9850> (erişim tarihi: 30.08.2021)
- Sönmez, E. B. Özbek, N. Ö. Özbek, Ö. (2007). Avuç izi ve parmak izine dayalı bir biyometrik tanıma sistemi. *Akademik Bilişim'07- IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri* 31 Ocak- 2 Şubat 2007 Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 578,579. https://ab.org.tr/ab07/kitap/sonmez_ozge_AB07.pdf (Erişim tarihi: 18.07.2021)
- Üngür, E. (2012-2013). Sarkis'in Opus serisi üzerinden mimari temsilin doğasına bir bakış. İtü mimarlık fakültesi, mimari tasarım doktora programı, 2012-2013 güz dönemi Algılama, Temsil, Tasarlama & Mimarlık Prof. Dr. Ayşe Şentürer. https://www.academia.edu/34898819/Sarkis_in_Opus_Serisi_%C3%9Czerinden_Mimari_Temsilin_Do%C4%9Fas%C4%B1na_Bir_Bak%C4%B1%C5%9F (Erişim tarihi: 09.07.2021)
- Varlık A. Çorumluoğlu Ö. (2011). Dijital fotogrametri teknikleri ile kişi tanıma. *Harita*

Teknolojileri Elektronik Dergisi, 3(2), 3. Erişim linki: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/84931> (erişim tarihi: 02.09.2021)

İnternet Kaynakçası

URL-1 Yalın, İ. (2021). Parmak izinin tarihi. Erişim linki: <https://t24.com.tr/yazarlar/irfan-yalin/parmak-izinin-tarihi,31023>. (erişim tarihi: 15.06.2021)

URL-2 Soylu, R. (2012). Sanatta biriciklik: Parmak izi. *Zafer Bilim Araştırma Kültür Sanat Dergisi*. Temmuz 2012. 427. Sayı. Erişim linki: <https://www.zaferdergisi.com/makale/13252-sanatta-biriciklik-parmak-izi.html> (erişim tarihi: 22.06.2021.)

URL-3 Carter, B. (2015). Zhang Yu. *Flash Art Magazine*. 9 November. Erişim linki: <https://flash---art.com/article/zhang-yu/> (erişim tarihi: 10.07.2021)

URL-4 Sanatçının kişisel web sitesi. Erişim linki: https://www.lozano-hemmer.com/pulse_index.php (erişim tarihi: 19.06.2021)

URL-5 Sanatçının kişisel web sitesi. Erişim linki: <https://judithannbraun.com/drawings> (erişim tarihi: 12.06.2021)

URL-6 Sanatçının kişisel web sitesi. <https://www.judithannbraun.com/drawings/fingerprint-on-paper> (erişim tarihi: 12.06.2021)

Görsel Kaynakçası

URL-7 Resim 1: "1 Ekim 1818 tarihli başparmak işareti olan ahşap oyma baskı kitap sayfası." <http://philosophyofscienceportal.blogspot.com/2011/06/first-evidence-of-thumb-print-for.html> (erişim tarihi: 20.06.2021)

URL-8 Resim 2: "Judith Braun, Otoportre". <https://tommybeautypro.files.wordpress.com/2013/01/e-judith-braun.jpg> (erişim tarihi: 10.07.2021)

URL-9 Resim 3: "Robert Rauschenberg, Factum 1 ve Factum 2, 1957 tuval üstüne karışık teknik ile üretilmiş, Moma Müzesinde sergilenmekte." https://www.moma.org/calendar/exhibitions/174?installation_image_index=33, (erişim tarihi: 01.07.2021)

URL-10 Resim 4: "Sarkis, Opus serisinden, suluboya ve parmak izi ile oluşturulmuş mimari plan". <https://www.galerist.com.tr/tr/opus-tr> (erişim tarihi: 12.07.2021)

URL-11 Resim 5: "Chuck Close, Fanny/Fingerpainting." <https://www.boredpanda.com/fanny-finger-painting-chuck->

close/?utm_source=pinterest&utm_medium=social&utm_campaign=organic
(erişim tarihi: 05.07.2021)

URL-12 Resim 6: "Get your hands dirty (Roland Tiangco'nun Dirt Po(or)ster projesi)".
<http://www.posterposter.org/get-your-hands-dirty-by-roland-tiangco/> (erişim tarihi:11.07.2021)

URL-13 Resim 7: "Zhang Yu, Pekin'deki stüdyosunda çalışıyor" (2010). Da Xiang sanat alanı, Tayvan. <https://flash---art.com/article/zhang-yu/> (erişim tarihi:13.07.2021.)

URL-14 Resim 8: "Pulse Index enstalasyonundan" https://www.lozano-hemmer.com/pulse_index.php (erişim tarihi:15.07.2021.)

URL-15 Resim 9: "Schick Gallery duvarda kömür parmak izleri", 2012
<https://www.judithannbraun.com/fingerprint-walls/fingering--8---skidmore-college--saratoga-springs--ny/view/4638058/2/4645769>, (erişim tarihi:15.06.2021)

URL-16 Resim 10: Parmak #2, "Estrella Levante Sos 4.8" Duvarda kömür parmak izleri, 2009, Jota Castro küratörlüğünde üç günlük bir sanat, Panel ve müzik festivali. (erişim tarihi:17.06.2021.)

URL-17 Resim 11: "Bloomberg Philanthropies'de kömür parmak izi duvar çizimi", 2015, <https://www.artprize.org/61641>. (erişim tarihi:17.06.2021.)

URL-18 Resim 12: "Lululemon - Hub etkinlik alanı, 3 panel üzerinde kömür parmak izleri", 2015 <https://www.judithannbraun.com/fingerprint-walls/fingering--26---lululemon-athletica--nyc> (erişim tarihi:19.07.2021.)

URL-19 Resim 13. "Duve Berlin – Berlin, iki duvarda kömür parmak izleri", 2010, <https://www.stuffmirror.com/wp-content/uploads/2012/05/Fingerprint-Paintings-by-Judith-Braun-04.jpg> (erişim tarihi:19.07.2021.)